

Riksdagens revisorer
100 12 Stockholm

**Yttrande över rapporten "Högskoleverkets granskande och främjande
roll" (1999/2000:3)**

Ert dnr 1999:22 (4)

Allmänt

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) är samarbetsorganisation för samtliga universitet och högskolor. Vissa av SUHF:s medlemmar har anmodats att yttra sig över revisorerens rapport, varför SUHF allmänt vill hänvisa till de synpunkter, som dessa för fram.

Inledningsvis vill SUHF erinra om att dess tillkomst delvis skall ses i perspektivet av de funktioner som Högskoleverket gavs genom riksdagsbeslutet 1995. Utvecklingen hade lett till att de olika konstruktioner med ett centralt ämbetsverk, som successivt prövats, visat sig vara mindre lyckade. Med ökad självständighet för universitet och högskolor fanns inte utrymme för ett ämbetsverk med bredare arbetsuppgifter. SUHF bildades bl a för att stärka universitets och högskolors möjligheter till samverkan inåt och utåt. Den nuvarande ansvarsfördelningen är därmed tydlig. Högskoleverket är statsmakternas organ. Universitet och högskolor agerar direkt gentemot dessa, och samverkar genom SUHF. Detta utesluter inte att mycket samarbete förekommer mellan Högskoleverket och universitet och högskolor, liksom mellan verket och SUHF. För närvarande är också två av ledamöterna i SUHF:s arbetsutskott ledamöter i verkets styrelse. Det föreligger ett behov av samarbete mellan Högskoleverket och SUHF inom det internationella området. Verket saknar motsvarigheter i andra länder, medan SUHF har sådana i alla länder. Det gör att SUHF har kunskaper och kontakter, som verket kan ha behov av.

Den ovan berörda principiella rågången mellan verket å ena sidan, universitet och högskolor samt dess samverkansorgan SUHF å den andra har betydelse för en av huvudfrågeställningarna i rapporten, nämligen möjligheten för Högskoleverket att förena de granskande och främjande rollerna. Vårt svar är att detta i längden inte är möjligt. Synsättet att Högskoleverket skulle kunna främja verksamheten vid de självständiga universiteten och högskolorna är en rest från en tidigare epok. Vad Högskoleverket nu behöver för att kunna fullgöra sina uppdrag väl är en koncentration på ett fåtal uppgifter, där det då skulle kunna vinna respekt genom att vara ett verkligt expertorgan. Som rapporten påpekar måste ett ämbetsverk kunna falla tillbaka på ett visst mått av förtröende. Inom högskolan är det enda sättet att tillvinna sig förtröende just expertkunskap, närmare bestämt en kunskap som är bättre än den som andra intressenter besitter.

SUHF anser att Högskoleverket i första hand bör arbeta med utvärdering, kvalitetsarbete och där tillknutna verksamheter samt med utredningar på uppdrag från regeringen. Där till bör verket ha en tillsynsfunktion, men på vissa villkor. Till detta kan läggas ett antal mindre uppgifter, där mer lämplighetsskäl än principiella skäl talar för Högskoleverket som huvudman.

Utvärdering och kvalitetsarbete

Högskoleverket kommer att få en framskjuten roll i det nationella system för utvärdering av universitet och högskolor, som föreslagits i proposition 1999/2000:28 om studentinflytande och kvalitetsutveckling inom högskolan. Detta aktualiserar ökade krav vad gäller systematik och kvalitet i utvärderingarna jämfört med idag. SUHF kommer att insistera på att tilltänkta kriterier och tillvägagångssätt i utvärderingarna måste diskuteras med universitet och högskolor i förväg. Därmed skulle det bli möjligt att i förväg föra en öppen diskussion i sådana frågor. Detta skulle leda till högre kvalitet i arbetet och därmed till ökad respekt för verksamheten.

En fråga som inte direkt berörs i rapporten gäller de resurser Högskoleverket skall förfoga över. Den kraftigt vidgade utvärderingsverksamheten kommer att kräva ökade personalinsatser. Det vore grovt utmanande mot universitet och högskolor, som fått vidkännas stora besparingar inom grundutbildningen, om Högskoleverket skulle tillföras resurser för mer personal. Lösningen måste bli rationaliseringar liksom överföring av personal från verksamheter, som bör upphöra vid verket.

Utredningar

Det är uppenbart, att regeringen måste kunna förfoga över skilda utredningsresurser. Det naturliga är att det inom högskoleområdet huvudsakligen är Högskoleverket som tillhandahåller denna funktion. Alternativet är att utbildningsdepartementet tillförs resurser för ändamålet. Både hittillsvarande erfarenheter och svensk administrativ praxis talar för att det är Högskoleverket som skall vara utredningsinstans. Inom respektive ansvarsområde har också RRV och Ekonomistyrningsverket uppgifter inom högskolan. SUHF delar vidare uppfattningen i rapporten, att verket för sin arbetsplanering måste kunna kräva en bättre framförhållning från departementets sida när det gäller att planera verksamheten. Också detta är en fråga om god kvalitet i de tjänster verket kan tillhandahålla.

Tillsyn

SUHF har, som för övrigt framgår av rapporten, framfört kritiska synpunkter på Högskoleverkets tillsynsfunktion. De kan sammanfattas enligt följande.

SUHF bestriker inte att verket skall ha en tillsynsfunktion. Den kan ge universitet och högskolor viktiga signaler. Däremot finns det både principiella och praktiska brister i dagens verksamhet. Den principiella tveksamheten gäller att Högskoleverket uttalar sig i tillsynsärenden som om dess ord vore generellt giltiga, medan universitet och högskolor i själva verket inte har någon skyldighet att följa verkets slutsatser i sådana ärenden. Det är konstitutionellt felaktigt när en myndighet

anser sig kunna gripa in i en annan myndighets hantering av enskilda ärenden. Oklarheten kring verkets roll i tillsynsärenden har lett till konflikter. En bättre hantering av dessa frågor nås om den nuvarande Överklagandenämnden tar över tvister kring tolkningar av gällande rätt och om nämndens beslut samtidigt blir möjliga att överklaga.

Tillsynen bör koncentreras till att gälla universitetets och högskolors tillämpning av givna regler och avser principiella fall. Avgränsningen mot allmän utvärderingsverksamhet måste vara distinktare än vad som är fallet idag. Dessa åtgärder kan sammantagna öka kvaliteten i tillsynen.

Andra funktioner

Som huvudregel vid en genomgång av vilka funktioner Högskoleverket skall ha kvar bör gälla om de idag fullgörs på expertnivå och utifrån kvalitetskriterier. En annan grund kan vara lämplighetsskäl, dvs verksamheten kan placeras på olika ställen men praktiska skäl kan tala för Högskoleverket som huvudman. Exempel på verksamheter som enligt SUHF:s mening fullgörs fullt tillfredsställande är arbetet med årsrapporten. Det är inte heller lätt att se någon annan instans, som kan åstadkomma denna. De experter som arbetar med tillgodoräknande av utländsk högskoleutbildning åtnjuter stort förtroende. De fungerar som en samlad kunskapsbas för universitet och högskolor. Högskoleverkets chefsutvecklingsprogram har utvecklats i positiv riktning och ett förtroendefullt samarbete sker numera med SUHF. Exempel på uppgifter som inte bör ligga på Högskoleverket är sådana som har med universitetets och högskolors ekonomi att göra. Kompetensen vid verket är för smal för detta och området för viktigt. SUHF har i annat sammanhang försökt att initiera en diskussion om en mindre decentralisering av tillämpningen av tillträdesreglerna. I anslutning till detta bör övervägas om sådana frågor bör läggas utanför verket; 1997 fick det mot sin egen vilja ansvar för frågor inom detta område. SUHF vill slutligen tillstyrka förslaget i rapporten att Rådet för högskoleutbildning bör ges en självständigare roll. Det naturliga är att rådet förs till den föreslagna nya organisationen för de nuvarande forskningsråden.

Riktlinjerna för detta yttrande har beslutats av SUHF:s arbetsutskott. I enlighet härmed har den slutliga utformningen beslutats av undertecknad ordförande.

Gustaf Lindencrona
Ordförande

Lars Ekholm
Generalsekreterare

För kännedom
Utbildningsdepartementet
Högskoleverket
VHS